

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.44 (043.2)

С. Я. Вавженчук,
кандидат юридичних наук

ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ТА ІНШИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ ПРИЄДНАНУ МЕРЕЖУ

У даній статті автор звертає увагу на ряд аспектів правового регулювання і з'ясування сутності договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. При цьому звертається особлива увага на предмет вказаного договору.

Ключові слова: договір, купівля-продаж, зобов'язання.

Враховуючи те, що проблематика правового регулювання договірних відносин постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу займає одне з центральних місць в цивільному та господарському праві, ряд теоретико-практичних аспектів залишаються недостатньо дослідженими та дискусійними.

Постійне та неухильне вдосконалення правового регулювання договірних відносин постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, як складової підгрунтя розвитку договірної права є пріоритетним завданням держави. Багатогранні процеси розвитку правового регулювання договірних відносин постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу протікають досить складно та суперечливо. Окреслений стан правового регулювання згаданих договірних відносин належить до однієї із основних підстав здійснення наукових розвідок у цій сфері.

Серед правників, які переймалися проблемами правового регулювання відносин у сфері постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу варто виділити таких науковців як С.М. Корнєєв, О.С. Іоффе Б.М. Сейнароєв, В.С. Мартемянов та інших. Результати наукових здобутків зазначених науковців в умовах сьогодення зберегли гостру актуальність та науково-практичну цінність, склавши підвалини вчення про договори постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Метою даної роботи є уточнення місця договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу в системі договірних відносин.

Постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу здійснюється на підставі окремого виду договору купівлі-продажу — договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір по-

стачання енергетичними та іншими ресурсами має всі ознаки, які притаманні договору купівлі-продажу. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу — це договір, за яким одна сторона (постачальник) бере на себе обов'язок надавати другій стороні (споживачеві, абонентові) енергетичні та інші ресурси, а споживач (абонент) бере на себе обов'язок сплатити вартість ресурсів, що були прийняті та дотримуватися визначеного договором режиму їх використання, а також забезпечити здійснення безпечної експлуатації енергетичного та іншого обладнання. Наведене визначення логічно впливає із ст. 714 ЦК України [1].

Дещо інше визначення містить Господарський кодекс України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 275 ГК України за договором енергопостачання енергопостачальне підприємство (енергопостачальник) відпускає електричну енергію, пару, гарячу і перегріту воду (далі — енергію) споживачеві (абоненту), який зобов'язаний оплатити прийняту енергію та дотримуватися передбаченого договором режиму її використання, а також забезпечити безпечну експлуатацію енергетичного обладнання, що ним використовується [2]. У даному визначенні дається вичерпний перелік видів енергії до якої застосовується дана стаття. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу охоплює низку договорів постачання електроенергії, теплової енергії та газу через приєднану мережу. Постачання газу слід також відносити до договорів постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу, так як ст. 714 ЦК України не містить вичерпного переліку енергетичних ресурсів. Законодавство у ст. 714 ЦК України узагальнив це поняття доставки терміном «енергетичні та інші ресурси» через їх однотипність правового регулювання. На відміну від ст. 714 ЦК України в ст. 275–277 ГК

України визначають більш розширене правове регулювання постачання через приєднану мережу стосовно господарських договорів у даній сфері.

Постачання окремими енергетичними ресурсами регулюється спеціальними нормативними актами в силу особливостей властивих лише цим ресурсам. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР постачання електричної енергії — це надання електричної енергії споживачу за допомогою технічних засобів передачі та розподілу електричної енергії на підставі договору [3]. Однак, відповідно до п. 1.2 Постанови Національної комісії з питань регулювання електроенергетики «Про затвердження Правил користування електричною енергією» від 31 липня 1996 р. № 28 договір про купівлю-продаж електричної енергії визначається як домовленість двох сторін (постачальник електричної енергії за нерегульованим тарифом і споживач), що є документом певної форми, який встановлює зміст та регулює правовідносини між сторонами під час продажу постачальником за нерегульованим тарифом електричної енергії споживачу за вільними цінами. Таким чином, в Постанові Національної комісії з питань регулювання електроенергетики «Про затвердження Правил користування електричною енергією» від 31 липня 1996 р. № 28 законодавець вказує не на постачання електроенергії, а на її купівлю-продаж, що призводить до тотожного розуміння цих понять законодавцем.

Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу врегульовується § 5 гл. 54 Цивільного кодексу України, § 3 гл. 30 Господарського кодексу України, Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 8 лютого 1995 р. № 39/95-ВР, Законом України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР, Законом України «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу» від 05 квітня 2005 р. № 2509-ІV, Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 24 червня 2004 р. № 1875-ІV, Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил користування тепловою енергією» від 03 жовтня 2007 р. № 1198 (Правила користування тепловою енергією визначають взаємовідносини між теплопостачальними організаціями та споживачами теплової енергії.), Постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики «Про затвердження Правил користування електричною енергією» від 31 липня 1996 р. № 28. Дія цих Правил поширюється на всіх юридичних осіб та фізичних осіб (крім населення) та

багатьма іншими підзаконними актами законодавства. Велика кількість нормативних актів, які врегульовують відносини у галузі постачання енергетичними ресурсами, обумовлена специфікою предмета.

Предметом досліджуваного договору завжди є майно або правомірна дія. О.Г. Калпін та І.О. Масляєв вказували на те, що окремі фізичні особливості електричної енергії не дають змоги з'ясувати її наявність у мережі без приборів, матеріальність основних зв'язків (електроліній), нематеріальність самої енергії та її споживання, нерозривність процесів споживання, транспортування призводять до ряду труднощів щодо з'ясування місця цього договору в договірній системі [4, с. 379]. Оскільки енергія, як ресурс, є продуктом особливого роду, ряд науковців порізно визначали юридичну природу договору постачання енергетичними ресурсами. Так, М.М. Агарков зазначав, що електроенергію не можна віднести ні до права, ні до речі, а по договору енергопостачання здійснюється не передача майна користувачу, а виконання окремої роботи по доставці енергії [5, с. 13–14]. Тобто, М.М. Агарков вказував на необхідність застосувати конструкцію у вигляді договору підряду до зазначених правовідносин. Деякі дослідники з такою позицією не погоджуються і відносять цей договір до виду договору поставки [6, с. 13].

Окрему позицію займають М.В. Кротов та Є.Д. Шешенін на думку яких саме в силу нематеріальності енергії, відносини по її постачанню можуть відноситися до різновиду послуг через те, що фізична форма послуги являє собою діяльність, яка не має речового матеріального результату, але має відповідний корисний ефект [7, с. 4; 8, с. 244–247].

Не можна погодитися з точкою зору за якою предметом купівлі-продажу при постачанні енергетичними та іншими ресурсами є корисний результат, який проявляється назовні внаслідок впливу енергії на предмети матеріального світу [9, с. 143; 10, с. 3]. Такий результат не є обов'язковою ознакою постачання енергетичного ресурсу так як власник має право розпорядитися предметом договору на власний розсуд, у тому числі і нераціонально. При цьому нераціональне використання енергетичного ресурсу може призвести до накладення санкцій на власника енергетичного ресурсу але такі санкції вже будуть мати публічно-правову природу. Це підтверджується судовою практикою, наприклад, рішенням арбітражного суду Полтавської області від 02 липня 1999 р. № 3/148 [11].

Варто погодитися з позицією законодавця, який визначає у ч. 2 ст. 714 ЦК України, що до договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу слід засто-

совувати загальні положення про купівлю-продаж, положення про договір поставки, якщо інше не встановлено законом або не впливає із змісту відносин сторін. Таким чином, договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу відноситься до виду договору купівлі-продажу через свій специфічний предмет договору — енергетичний ресурс, який має особливі фізичні властивості.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 44 (31.10.2003). — Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11 (28.03.2003). — Ст. 462.
3. Закон України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 1. — Ст. 1.
4. *Гражданское право* / [Под ред. А.Г. Калпина, А.И. Масляева] — М.: Юристъ, 1997. — Ч.1. — 472 с.
5. *Агарков М.М.* Подряд. Текст и комментарий к ст. 220–235 Гражданского кодекса /

С.Я. Вавженчук

Юридическая природа договора поставки энергетическими и иными ресурсами через присоединенную сеть.

В данной статье автор обращает внимание на ряд аспектов правового регулирования и определение сущности договора поставки энергетическими и другими ресурсами через присоединенную сеть. При этом обращается особое внимание на предмет указанного договора.

S.Y. Vavgenchuk

Legal nature of the contract for the supply of energy and other resources through joined network.

The article focuses on a series of aspects of legal regulation and clarification of individual problems of the essence of contract for the supply of energy and other resources through joined network. It pays particular attention to the subject of such contract.

М.М. Агарков. — М.: Юридическая литература, 1924. — 80 с.

6. *Бичкова Ц.В.* Правові питання постачання електричної енергії сільському господарству / Ц.В. Бичкова. — К.: Вид АН УРСР, 1963. — С. 13–17.

7. *Кротов М.В.* Обязательство по оказанию услуг в советском гражданском праве: Учебное пособие / М.В. Кротов. — Ленинград: ЛГУ, 1990. — 107 с.

8. *Шешенин Е.Д.* К вопросу о понятии хозяйственного договора и его соотношении с договорами хозяйственных услуг / Е.Д. Шешенин. // Сб. ученых трудов Свердловского юр. института: Вып.4. — Свердловск, 1964. — С. 244–247.

9. *Алексеев С.С.* Общая теория социалистического права. Курс лекций: Учебное пособие в 4-х выпусках. Вып.2 / С.С. Алексеев. — Свердловск, 1964. — 226 с.

10. *Смирнов Т.Л.* Сбалансированные тарифы на электроэнергию на потребительском рынке / Т.Л. Смирнов. // Энергетик. — 1999. — № 3. — С. 3–4.

11. *Рішення* арбітражного суду Полтавської області від 02 липня 1999 р. № 3/148 / Архів арбітражного суду Полтавської області за 1999 р.